પ્રસ્તાવના

' [illegible] ' નામે આ પ્રકૃતિકાવ્ય [illegible] થાય છે. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] છે. [illegible] [illegible] કાવ્યોમાં [illegible] કંઈ [illegible], તેમાં એક પ્રકારનું [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] કર્યું છું. [illegible] એક [illegible] [illegible] થાય છે. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] વિના નહીં રહે.

' [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ' [illegible] [illegible] ' [illegible] [illegible] [illegible] ! [illegible] ' [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], પાણી અને [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] પ્રાણીઓમાં [illegible] એક પ્રકારની [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ! [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] છે. [illegible] [illegible] ' [illegible] એક [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] એક [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] છે. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] છે અને [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] છે. [illegible] તો [illegible] [illegible] [illegible] પણ કુદરતનાં [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] છે ને !

*

'સન્મુદ્રા' ગ્રન્થમાંથી આગળ પ્રગટ થયેલાં ક
'પાપનું પ્રાયશ્ચિત', 'વિશ્વ પ્રતિક્રમણ' તથા 'પતિત
પણ આ સાથે છપાઈ રહ્યાં છે. આ ત્રણેય જુદી જુદી કક્ષામા
સાધકોનાં પ્રતિક્રમણ છે. પ્રતિક્રમણ એટલે 'પાછા ફરીને
ક્રિયાઓનું ચિંતન કરવું.' જે ભૂલો થઈ હોય તે આ રીતે
આવે છે; ને તરત તેની સાફસૂફી થઈ જાય છે. સન્મુદ્રામ
કાવ્યો જે આત્મમસ્તીમાં લખાયાં છે, તેમાં આ કાવ્યોનો પ
સમાવેશ; તત્ત્વચિંતનમાં સારો ઉમેરો કરશે અને આગળને આગ
વધવામાં સાધકને ખૂબ મદદગાર થઈ પડશે.'

'સન્મુદ્રા' એ કુદરતનાં અવનવાં દૃશ્યોમાંથી સહજભાવે સ્ફુરેલા શબ્દોની ગૂંથણી માત્ર છે. વાચકો એને એ ભાવે તેમને રસ લૂંટવા મથશે, તો એમને પણ 'રસાત્મકં વાક્યં-કાવ્યમ્' કાવ્યની મૂળ વ્યાખ્યાનું સંવેદન સ્વયં થવા લાગશે. એ શ્રદ્ધાથી આવાં થોડાંક કાવ્યોને બહાર પાડવાનો શ્રી મનુ પંડિતનો ઉમળકો સફળ થાઓ એ જ પ્રભુપ્રાર્થના.

ઉમ્મરકુઈ તા. ૧૧-૫-૬૦

'સંતબાલ'

દ્વાદશ વ્રત

છે બ્રહ્મચર્ય જ સત્યશ્રદ્ધા, સર્વધર્મ ઉપાસના,
માલિકી હદ, વ્યવસાય મર્યાદા, ન નિંદા શ્લાઘના;
વિભૂષા વ્યસન જય, ખાન-પાન શયન વિવેક ક્ષમાપના,
ને રાત્રિભોજન ત્યાગ, જગવાત્સલ્ય એ વ્રત બારમાં.

☆

ઓ પ્રેમપ્યારા ! કરુણા ફુવારા,
સિંચી ભલા, ભીંજવ અંગ મારાં;
પા શુક્લતા, શાંત સુધાની ધારા,
વિકારનાં દર્દ મટાડ કાળાં.

☆

ધર્મ અમારો

(વિશ્વવત્સલ સંઘનું કાવ્ય)

(રાગઃ સવૈયા એકત્રીસા)

ધર્મ અમારો એક માત્ર એ 'સર્વ ધર્મ સેવા' કરવી,
ધ્યેય અમારું છે વત્સલતા વિશ્વમહીં એને ભરવી;
'સકળ જગતની બની જનેતા વત્સલતા સહુમાં રેડું',
એ જ ભાવનાના અનુયાયી બનવાનું સહુને તેડું....૧

નાત જાતના ભેદ અમોને લેશ નથી કંઇ આભડતા,
દેશ વેશના શિષ્ટાચારો વિકાસ માટે નહિ [illegible]
નિર્ભય બનીને [illegible]

(આશાવરી)

રામ નામ !

પરમ સુખ ધામ રામ રામ રામ,
રામ રામ રામ નામ જપના ઓ રસના !

સકલ મનોરથ સિદ્ધ કરત હૈ, હરત બિઘન અપના,
કુટિલ કલંકિત દિલ અઘ અંકિત, પુનિત સરલ શરના
ધ્યાન યોગ મુનિ, તત્ત્વજ્ઞાન, ગુનિ, યોગ સહજ સધના.

સુયશ આરામ રટ સિયારામ,
સુયશ આરામ રટ સિયારામ,
શુચિ રસપાન બના. (૨)

'સન્મતિ' સુરંગ, જપન જ્યોત જગ, શમન તિમિર સુપના,
પરમ સુખ ધામ રામ રામ રામ રામ નામ જપના.

☆

ગગનનાં ગિરિશૃંગ ! અચલ બની રહેજો સદા !
[illegible] રસરાજ માઝા તજિ ના મેલશો.

[illegible] મૃદુ તેજ ! કર્કશ કદીયે ના થશો,
[illegible] તેજ, કોમળતા ના [illegible].

[illegible] પંથક વાંકાં જરીયે ના થશો,
[illegible] કેળ, વાંકમાં [illegible] ન [illegible].

[illegible]

(ગઝલ)

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

*

આવો!

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ...આલિં

વર્ગ, વર્ણ કુલ, ધર્મ, નાત ને જાત શાં !
રંગ લિંગના, દેશવેશ વિવેક જો:
રોગી, ભોગી જરઠ કિશોર જુવાનના,
વીર વનિતા બાંડણ ખંડણ એક જો.

આવો આવો ઉરથી ઉર આલિંગિએ,
આલિંગન આ દિવ્ય સુધાનો સ્રોત જો.

શ્રીમંતતા અને ગરીબાઇ

(હરિગીત)

આ દેવ દુર્લભ દેહ માનવ મંદિરે જે રાજતાં,
મન વાણી ઇંદ્રિય ગણ અમર ભંડાર ધનના ધારતાં;
જ્યાં જ્યાં વિમલ દૃષ્ટિ પડે ત્યાં વિશ્વબાગ નિહાળતાં,
'લોચન અને તન' ત્યાં કહો ગરીબાઇની શી આપદા ?

દરિયાતણો તીરથ વહે મોંઘી મધુર આ લ્હેરકી,
સરિતા અહો આ ચાલતી જે કાજ સતત પ્રવાહથી;
આ સૂર્ય ચંદ્ર અનિલ શા અનુચર સદા સેવા કરે,
જે દેહના આરામમાં એથી તવંગર કોણ રે ?

જીવનતણું જીવન અને એ પ્રાણનું એક પ્રાણ આ,
દિલ પ્રેમનું જ્યાં છલકતું ત્યાં શી દગીના ? શી તમા ?
શ્રદ્ધા તણા ક્યારો અને ઉત્ફુલ્લાશ્રમાં સંતોષતા,
નવ માન કે અપમાન પરવા ત્યાં જ છે શ્રીમંતતા.

(મનહર)

જેને હૈયે પ્રભુનું ન નામ પ્યારું લાગે,
અને પ્રેમ સેવા દાનનાં નિધાનથી વંચિત છે;
ઇન્દ્રિયો ને મન ગતિ સાધનો મળેલાં છોને !
પ્રયોગ ન જાણ્યો તો એ ગરીબ ખચિત છે.

☆

ઉલસ્યો આતમ હંસ જો

ચેતન દેવે ચિત્તમાં ચેતન રેલીઆં,
રૂપ પ્રભુ ઉર ઉન્મીલન સંચાર જો;
જ્ઞાન ગુરુ પરમાતમ આતમ એકતા,
દિવ્ય મનિષા યોગ જ્ઞાન ભંડાર જો. (૧)
ગોકુલ શ્યામ શરીરમાં આતમ એકતા,
જગ જીવન, વનમાળી, ગિરિધર નામ જો;
મેઘ મનોહર મંદિર આતમ રામનાં,
ઉત્તમ જનક જનેતા સ્નેહ નિધાન જો. (૨)
રત્ન ! અહો ! સુરત્ન અલૌકિક લોકના,
ભગવતી શક્તિ તણા સાક્ષાત સ્વરૂપ જો;
વિરલ તારલા વિમલા આત્મવિધુ તણા,
નિમિત્ત પુનિત પથના આગુત અનૂપ જો. (૩)

મોતી જન્મ જનેતા શુચિ ગંગા તણું,
અમૃત ઝરણું સમરત તન સંજ્ઞાન જો;
અંબાશી અંબાની આંતર આંખમાં,
જગત જનની તેજ તણાં સંધાન જો. (૪)

સમર્થ મોઘાં મણીહીરા માણેક શાં !
ઉદાર દિલડાં નીર સ્નેહ અભિષેક જો;
મોદક મનહરિ મંજુલ મનોવિકાસમાં,
જ્યાં વિકાર શમતા સહસા શ્રી પ્રણય વિવેક જો. (૫)

મનન તણા ગુલશન ગુલશા લચકત ચમન,
જિજ્ઞાસુ મતિના મકરંદ મધુર જો;
પ્યારા સાધક નિસર્ગ બાગ તણા સુમન,
હરિનામ ધર અંગ સદાય હજૂર જો ! (૬)

અજર અમર જયચંદ્ર રવિ સહ રાજતાં,
ઉત્તમતારક આદિ જમન કુસુમ વંદ જો;
કળીએ કળીએ શ્રદ્ધા સૌરભ સિંચતાં,
સકળ સૃષ્ટિમાં વહવા દિવ્ય સુગંધ જો. (૭)

મહાવીર વિશ્વતણી વાડી માલિકના,
માળી ધર્મના પ્રાણ લોકના શાહ જો;
સત્ય અને સિદ્ધાંત ચૈત્ય મંદિરના,
સેવક સાધક આત્મા સેવ્ય સમાન જો. (૮)

વિકાસ પ્રેરક પ્રબળ નિમિત્ત ઉર પેખમાં,
મંથન ચિંતન ચેતન પ્રેમળ અંશ જો;
સૌ ભાગ્યે એ ક્ષીરનીર આલોકતાં,
નિસર્ગ જ્યોતે ઉલસ્યો આતમ હંસ જો. (૯)

કમલ નિકર કુંજે

(માલિની)

કમલ નિકર કુંજે વાંચ્છના યાચનાથી,
સુરભિ સુમન અંગે, સંગ નિઃસ્પર્શ સેવી.

પ્રણય રસ ચૂસીને શીઘ્ર નિઃસંગ થાવું,
નિજ સુજન સમૂહે યોગ ગાંઠે ગુંથાવું.

કઠિન તપ કરીને મેળવેલું મહીમાં,
મધુર મધુ મૂકીને આભમાં ઊડી જાવું.

મધુકર અતિ કેરી, સાધના આ સૂઝેલી,
મધુ-રજનિ રસીલી જોડ કાજે જડેલી.

શિર સૃષ્ટિનું

(વાગેશ્રી-ગઝલ)

(૧)

જે આંખનાં અમૃત પીધાં, ત્યાં આંખ કેમ ભંગાય ?
ક્યારા અમીના રોપિયા, ત્યાં ઝેર કેમ છંટાય ?
જ્યાં પાન પી મોટા થયા, ત્યાં કર કેમ મેલાય !
દૂધપાકના ભોજન મહીં, કેમ લવણ ભેળાય ?

(૨)

જે ગોદમાં સૂતા હતા, ત્યાં જાંઘ કેમ ધરાય ?
શિર મુકુટ ને કેશ કયમ રિપુ પાય ચગદાવાય ?
જે અંગથી જીવન મળ્યું, ત્યાં વાસના પોષાય,
શું કામધેનુ કસાઈ હાથે, નેત્રથી જોવાય ?

મોતી જન્મ જનેતા શુચિ ગંગા તણું,
અમૃત ઝરણું સમસ્ત તન સંજ્ઞાન જો;
અંબાશી અંબાની આંતર આંખમાં,
જગત જનની તેજ તણાં સંધાન જો. (૪)

સમર્થ મોઘાં મણીહીરા માણેક શાં !
ઉદાર દિલડાં નીર સ્નેહ અભિષેક જો;
મોદક મનહરિ મંજુલ મનોવિકાસમાં,
જ્યાં વિકાર શમતા સહસા શ્રી પ્રણય વિવેક જો. (૫)

મનન તણા ગુલશન ગુલશા લચકત ચમન,
જિજ્ઞાસુ મતિના મકરંદ મધુર જો;
પ્યારા સાધક નિસર્ગ બાગ તણા સુમન,
હરિનામ ધર અંગ સદાય હજૂર જો ! (૬)

અજર અમર જયચંદ્ર રવિ સહ રાજતાં,
ઉત્તમતારક આદિ જમન કુસુમ વંદ જો;
કળીએ કળીએ શ્રદ્ધા સૌરભ સિંચતાં,
સકળ સૃષ્ટિમાં વહવા દિવ્ય સુગંધ જો. (૭)

મહાવીર વિશ્વતણી વાડી માલિકના,
માળી ધર્મના પ્રાણ લોકના શાહ જો;
સત્ય અને સિદ્ધાંત ચૈત્ય મંદિરના,
સેવક સાધક આત્મા સેવ્ય સમાન જો. (૮)
વિકાસ પ્રેરક પ્રબળ નિમિત્ત ઉર પેખમાં,
સેવન ચિંતન ચેતન પ્રેમળ અંશ જો;
સૌ ભાગ્યે એ ક્ષીરનીર આલોકતાં,
નિસર્ગ જ્યોતિ ઉલસ્યો આતમ હંસ જો. (૯)

પચેલા અન્નનું ભર્ગ,
વહો વાત્સલ્ય માર્ગમાં;
આત્મા ને વિશ્વનું શ્રેય,
સંગે સધાય જે થકી.

ભોજન સમયની પ્રાર્થના

સાથે રમીએ, સાથે જમીએ;
સાથે કરીએ, સારા કામ.
કાયમ રહેજો, આપણી સાથે;
ઘટ ઘટ વસતા, શ્રી ભગવાન.

કેટલાક શ્લોકો

સૌ વ્રત માંહે શિરછત્ર રૂપ છે,
સમુદ્ર શું જ્યાં સરિતા બધી મળે;
છે બ્રહ્મની મૂર્તિ જ બ્રહ્મચર્ય એ,
સ્વભાવ સંજીવન તત્ત્વ એ જ છે.

છે વિશ્વની સૌ વનિતા જનેતા,
રગે રગે વત્સલતા ભરેલી;
એ માતૃભાવો દૃગથી પીએ છે,
ગૃહસ્થ તે સાધક બ્રહ્મચારી.

સાધુજનોમાં [illegible],
પૂર્ણ સદા [illegible]:
સેવા અને ભક્તિ સમર્પણાથી,
સત્સંગ સંગે [illegible] રંગ.

સૌ સજ્જનોના ગુણ ગાઈ પ્રમોદું,
અસાધુ ભાવે ન રહું તટસ્થ:
વિરોધ વૃત્તિ ધૃતિ કે વિચારે,
સર્વત્ર મૈત્રી અનુરૂપ ભાવે.

મૃત્યુ તથા જીવનમાં સમત્વ,
નિંદા પ્રશંસા અપમાન માને:
પ્રલોભનો સંકટમાં રહેલું,
એ સત્ત્વને આજ ફરી સ્મરું છું.

× × ×

(મંદાક્રાન્તા)

પાપો મારાં, તમ ચરણમાં, મેં કર્યાં છેક ખુલ્લાં,
આપી બોધી, બીજ પ્રભુ હવે, આપ ટાળો ઉપાધિ;
જ્યાં જ્યાં હોવા, તમ ગુણનિધિ, અંશ વહતા જ વિશ્વે,
યાચું સૌને, મમ ઉદયમાં, આપનો વાસ હોજો.

(શિખરિણી)

સદા અંગો મારાં, સકળ વહજો આપ ચરણે,
અને કર્મો મારાં, સકળ વહજો, સર્વ હિતમાં;
પ્રીતિ ક્ષાન્તિ શાન્તિ, સરળ શુચિ ને સત્યમય, આ,
ટકે દૈવી ભાવો, સતત ભવ પર્યન્ત મુજમાં.

જેમ કુકડુટ બચ્ચાંને બિલાડીનો સદા ભય;
તેમ છે બ્રહ્મચારીને સ્ત્રીના સંસર્ગનો ભય. ૫

ન સેવવા બહુ સ્વાદો, જે કરે દીપ્ત ઇન્દ્રિયો;
વિકારો પીડશે જેમ, પક્ષીઓ ફળ સ્વાદુને. ૬

શૃંગાર ચિત્ર ભીંતોનાં, તથા સૌન્દર્ય સ્ત્રીતણું;
વિકારી દૃષ્ટિથી કો'દિ બ્રહ્મચારી જુએ નહિ. ૭

નારીને માતૃભાવેથી નરને ભ્રાતૃભાવથી,
સદૈવ ચિંતવે એમ, બ્રહ્મચર્યાભિલાષુક. ૮

સ્ત્રીનાં સ્તનિત ને ગીત, હાસ્ય, ક્રન્દન કૂજિત;
આંખ કે કાનથી તેને, બ્રહ્મચારી ન ભોગવે. ૯

ન સૂએ એક શૈયામાં, ન બેસે એક આસને;
વિકારી સ્પર્શ ના સેવે, બ્રહ્મચર્યાભિલાષુક. ૧૦

ઇન્દ્રિયો સંવરી રાખે, પ્રજ્ઞા ને મન સંવરે;
આત્માનુશાસને વર્તે બ્રહ્મચર્યાભિલાષુક. ૧૧

(શાર્દૂલ)

એકાંતે સહવાસ સ્ત્રીપુરૂષનો, અત્યંત એ ત્યાગતો,
શય્યા કોમળ ટાપટીપ તનની એ મોહને છાંડતો;
સ્વાદે, સ્પર્શ, સુગંધ, રૂપ, ધ્વનિએ, આસક્તિ ના રાખતો,
નિર્વિકાર દશા મહીં જ રમતો, એ બ્રહ્મચારી થતો. ૧૨

(અનુષ્ટુપ)

દેવ દાનવ ગાંધર્વો, યક્ષ રાક્ષસ કિન્નરાઃ
તે બધા બ્રહ્મચારીના પવિત્ર ચરણે નમે. ૧૩

સ્ત્રી હો તો પુરુષ માત્રમાં બાંધવભાવ કરવો;
પુરુષ હો તો સ્ત્રી માત્રમાં માતૃભાવ કરવો.

સર્વ સદાચારનો મહાસાગર
સર્વ સુખોનું મહા સુખ
સર્વ સંપત્તિનું મહા નિધાન
સર્વ રોગોનું મહા રસાયણ
સર્વ પ્રેમનું મહા શિખર

જ્ઞાન માટે.
ધર્મ માટે.
કર્મ માટે.
બ્રહ્મચર્ય રહો...બ્રહ્મચર્ય રહો.

☆

ધુન

સહજાનંદી શુદ્ધ સ્વરૂપી, અવિનાશી હું આત્મસ્વરૂપ
દેહ છતે મરે હું નથી મરતો, અજર અમર પદ મા

☆

પાંખીડાં મારાં

પાંખીડાં મારાં ! ઊડો પાંજરિયાં એને તોડી રે ...પાંખીડાં મારાં.

સ્વતંત્રતાના સુંદર પંથે, નેમ ન મનમાં ગાંઠો;
જીવનના અગમગમના જ્યોતિ જેવા સુંદર છોડો રે...પાંખીડાં.

વિવેકની આંખે જોઈને, આંગ બંધન તોડો...ડાં
ઊડો પ્રેમની પાંખે, તજી રાગી પ્રભુમય કાંડો રે...પાંખીડાં.

મોહ વાસના, લોભ લાલસા પકડે છે એ ફાંદો...ડાં
એ પંથથી વેગી ચાલો, છે રહે આતમા વાંકો રે...પાંખીડાં.

'સન્મુદા' રસ અમૃત ભરિયો, ઝળકે અંતર કાંઠો...ડાં
પી પી અમર બનીઓ, રસના સ્વાદન તાંડવ છાંડો રે...પાંખીડાં.

ગુરુદેવને !

જેમને પુનિત પગલે ઉર્વિના ઉર પ્રફુલ્લે છે;
જેમની પાવની પ્રભાએ સૃષ્ટિમાં સરોજો ખીલે છે.

સૌન્દર્ય જેના મુખથી સ્રવે છે,
અમી ભરી આંખ રસે ઝરે છે;
હૈયું ફુલાશે શુચિ બ્રહ્મ તેજે,
તે પ્રેમમૂર્તિ ગુરુ આપ પોતે.

શરદ્કાન્તિ સરદાર સુરીલો મીઠીગાં,
...ના હૈં ગુરૂ ધર્યો શૃંગાર જો:
... વધાવા ! શતન ...લોકમાં,
...ની સૌન્દર્ય સુધા ...રનાર જો....આવો.

...દ મંડવા, હાઇમરસ ગુલાબ જો;
...ર્ણ સગેલી ચંપા ચિત્તાકર્ષ જો;
...ડો ચીરી લહેરભરી વાયુ તણી,
સ્મિત તમારાં અદ્ભુત અમૃત આણ જો....આવો.

પંખીડાંઓ પાંખ તમારી ભેરવી,
રાસ રમો આ વસંત નંદન કુંજ જો;
ગરબી માતા ગાય કોયલુ રાગની,
આવો પશુગણ ! કરુણ હૃદય રસપુંજ જો.....આવો.

નાગ મણિધર અજગર ફુંફાડારવો,
પ્રિયતર ! તમ આ શાર્દૂલ સ્વર હુંકાર જો;
વાઘવરૂ શ્વાવજ રૂપ ધર પરિવાર શો,
રૌદ્ર ભયંકર શાન્ત અરે રસધાર જો....આવો.

પિશાચ, રાક્ષસ, વ્યંતરવર્ગ, અસુરતા,
ભૂત જુગુપ્સા ટળતી મનની ભ્રાન્ત જો;
હરિહર બ્રહ્મા યમાદિ દેવતા,
આવો સકળ સંસાર અખિલ નિતાન્ત જો....આવો.

નિસર્ગ દેવા મંદિરના સૌ સાધકો,
...શિક્ષક, શિષ્ય સમેત જો;

આવો ! આવો !

આવો ! આવો ! રંગી ઉર આલિંગને !
આલિંગન આ દિવ્ય ગુણોનો સાર જો.
પી પી પ્રેમળ રસ જીવન આનંદમાં,
નિરખો વ્હાલાં ! આતમ જ્યોત અનંત જો. આ

રોગી, ભોગી, યોગી, પ્રાણી, પંખીડાં,
બાળુડાં, બેનડાં શો દિવ્ય વૃંદ જો.
સાગરસાગર બ્રહ્માંડ બાગનાં ફૂલડાં,
કોમળ કળીએ રસભિનાર મકરંદ જો. આ

વર્ગ, વર્ણ, કુળ, ધર્મ જાત ને ભાત શાં ?
અંગ, લિંગના દેશ વેશ વિવેક જો.
રોગી સોગી જરઠ કિશોર યુવાનના,
વીર, વનિતા અંડળ મંડળ એક જો. આ

રવિશશી તારાનાં સુંદર ઝુમખાં,
આવો પ્યારાં આંતર તેજ પ્રતીક જો.
કમલ ચકોર સમાં ચિત્તડાં તલસી રહ્યાં,
ગગન અવનિના અંતર ભાંગો વીર જો. આ

અહોહો ! ! !

અમ્બોધિ આ તરલ તરંગે નાચતો,
આવે વહાલો વસુધા ભૂષણ રૂપ જો;
ગંગાશી વહતી ગિરિજીના નાથ ઓ !

સરકાન્તિ સરદાર સરોજો ખીલીયાં,
કેવલના કેં ગુરૂ ધર્યા શૃંગાર જો;
ખેલ્રા વહાલા ! ચેતન ચોકમાં,
લોચનની સૌન્દર્ય ક્ષુધા હરનાર જો....આવો.

દ્રાક્ષ માંડવા, દાડમવૃક્ષ ગુલાબ જો,
જાઈ ચમેલી ચંપા ચિત્તાકર્ષ જો;
મહેકો મીઠી લહેરભરી વાયુ તણી,
સ્મિત તમારાં અદ્‌ભુત અમૃત આણ જો....આવો.

પંખીડાંઓ પાંખ તમારી ભેરવી,
રાસ રમો આ વસંત નંદન કુંજ જો;
ગરવી માતા ગાય કલેજુ શ્યામની,
આવો પશુગણ ! કરુણ હૃદય રસપુંજ જો.....આવો.

નાગ મણિધર અજગર ફુંફાકારઓ,
પ્રિયતર ! તમ આ શાર્દૂલ સ્વર હુંકાર જો;
વાઘવરૂ સાવજ રૂપ ધર પરિવાર સૌ,
રૌદ્ર ભયંકર શાન્ત ઝરે રસધાર જો....આવો.

પિશાચ, રાક્ષસ, વ્યંતરવક્ષ, અસુરતા,
ભૂત જુગુપ્સા ટળતી મનની ભ્રાન્ત જો;
હરિહર બ્રહ્મા યમાદિ દેવતા,
અહો સકળ સંસાર અભિન્ન નિતાન્ત જો....આવો.

નિસર્ગ મૈયા મંદિરના સૌ સાધકો,
શિક્ષણ, શિક્ષક, શિષ્ય સમેત જો;

પ્રેમ પ્રેમ જ્યાં પ્રેમ પ્રેમ બસ પ્રેમ ત્યાં,
વત્સલ રસ 'સન્મુદા' સદૈવ સચેત જો....આવો.

કૂચગીત

પગલે પગલે સાવધ રહીને પ્રેમળતા પ્રગટાવ્યે જા,
અંતરને અજવાળે વીરા ! પંથ તારો કાપ્યે જા,
પંથ તારો કાપ્યે જા.

કાંટા આવે કંકર આવે, ધોમ ધખંતી રેતી આવે,
ખાંડાની ધારે ને ધારે, ધૈર્ય ધારી ચાલ્યો જા,
શૌર્ય ધારી ચાલ્યો જા...પગલે

હિંમત તારી ખોતો ના, સ્વાર્થ સામે જોતો ના,
શિસ્ત, શાંતિ ને સુલેહનો તું પાઠ સૌને આપ્યે જા,
તું દુર્ગમ પંથ કાપ્યે જા...પગલે

ઊઠ જવાન !

ઊઠ જવાન હો સભાન, કર નવ સમાજનાં નિર્માણ
ના ઊંચાં કોઈ નીચા જેમાં, ના હેઠળ કોઇ ઉપર તેમાં
ગુણ ધંધાથી વર્ગ પિછાણ; પણ સૌ માનવ જાત સમાન
એક તાન એક શાન

સંસ્કારી શ્રમજીવી પહેલાં, બુદ્ધિજીવી પણ શ્રમે વળેલ
સત્ય પ્રેમ ને ન્યાય નિશાન, ધર્મજીવીને હાથ સુકાન
એક તાન એક શાન

ઝનૂનીઓનાં ધર્મ ઝનૂનો, ધનજીવીની ધનજય ધૂનો;
તોડ સર્વનાં વ્યર્થ ગુમાન, જગાડ વીરા અંતર જ્ઞાન.
એક તાન એક શાન.

પ્રજા પ્રજા સૌ પ્રીતે ભેટે, હિંસ્રયુદ્ધથી રહીને છેટે;
વિશ્વ શાંતિમાં સ્થાપે ધ્યાન, સૌનું સૌ ચાહે કલ્યાણ.
એક તાન એક શાન.
ઊઠ જવાન....

શહેર

તમારું તે શહેર છે કેવું ! અમારું એ શહેર છે એવું;
દોડતી મોટર ગાડિયું હેઠે, મોત ઘણાનાં થાય;
હાંકનારા બેસનારાનાં હૈયાં તોય ન લેશ ભિંજાય.
શહેરોની ભોમકા એવી,
નરી કળજૂગના જેવી....તમારું.
મિલોની વ્હિસલું વાગે, જાણે એ તો રાક્ષસિયુંની રીડ;
માંહે પેઠેલાં કામદારોનાં, ચુસાય વીર ને હીર;
દારૂના એ બાટલા તાણે,
સિનેમાની મોજું એ માણે....તમારું.
લૉજું ને હૉટલ સુખડિયાંનાં, હાટડાં ઠેઠોઠેઠ;
મોંઘેરા મેમાન શહેરમાં જાય તો, કાઢે ત્યાં જઇ વેઠ;
લૂણાં સૂખાં વેણ એ ભાખે,
... રાખે....તમારું.

ઠામઠામ દેખાય રસ્તા રૂપાળા, મોટાં મકાને મકાન;
ભપકાભર્યા વેશ આડંબર, દેવોનાં લાગે ધામ;

છતાં નીતિધર્મ વિહોણાં,
એવાં ત્યાંનાં કાળજાં કૂડાં...તમારું.

રચેલું પચેલું રાત ને દહાડો, ભજે છે એ કલદાર;
છેતરી લૂંટી ગામડાંઓને, બધી વાતે કરે ખ્વાર;

એવું શહેર આજ બનેલું,
માટે એને છોડજો વહેલું...તમારું.

ગામડું

તમારું તે ગામડું કેવું ? અમારું એ ગામડું એવું.

ગોંદરે ગાયોનાં ધણ ઝૂલંતાં, કૂવા હવાડા ને વાવ;
ઊંચાં ઊંચાં મોટાં ઝાડ રૂપાળાં, હોય વિશાળ તળાવ;

ખેલંતાં ત્યાં બાલુડાં ઝાઝાં,
દેવો સમાં દીપતાં ખાસાં...તમારું.

મલાઇ માખણ ગોરસ મીઠાં ! તાજાં ભાજી ને શાક;
ડુંગર જેવા ધાન્યના ઢગલા, સૌને શ્રમ અથાક;

નવરા ન કોઇને ભાળું,
એવું મારું ગામ રૂપાળું...તમારું.

કાંતનારા, વણનારા, રંગારા, કપાસ ઉગાડનાર;
નાના મોટા અહીં વસે નિરંતર હુન્નરના કરનાર;

પરાશ્રયને તજનારું,
સ્વાશ્રયી ગામડું સારું....તમારું.

સાક્ષરી સંસ્કારી સંપીલું સ્નેહી, ટેકીલું નીતિનું નેક;
આદર સત્કારે અતિ રસીલું બહાદુર નીડર છેક;

વ્યસન ન એક દેખાયે,
જ્ઞાતિભેદો હોય ના ત્યાંયે....તમારું.

ઝળહળ જ્યોતે જીવન ઝગંતું ને કહેણી કરણી એક;
ધર્મ,મતો, પંથો હોય ભલે બહુ, સૌનો સ્વીકારે વિવેક;

સાચું સુખ મેળવે ભાવે,
શહેરી તિહાં શીખવા આવે....તમારું.

સેવ્ય ચહે ન સ્વ સેવના, સેવક સેવા પૂર;
ઉભયની નિઃસ્પૃહ પ્રીતથી, વસુધા રસ ભરપૂર !

કલ્યાણને મંગલતણું, મંગલ મનોહર નામ છે;
જ્યાં રામ ત્યાં આરામ છે, ને સાધનોય તમામ છે.

આવો ઊડીએ

આવો ઓ ! આવો ઓ ! ઊડીએ
પંખીડાં પ્રેમની પાંખે રે, આવો ઓ !

ઊંચા તે ઊંચા આકાશમાં, વિલસે જ્યાં જ્યોતિના લોક રે
મેરુ ગિરિ શો અડોલડો ગિરિવર કૂટનો થોક રે
આવો ઓ !...(૧

સરિતા ને કુંડ સોહામણાં, ઝીલંતાં હર્ષ અમાપ રે;
નંદનવન શી વાટીકા, દિવ્ય કુંજોના કલાપ રે,
આવો ઓ !...(૨

મોટો મહેરામણ મીઠડો, અમીરસ ઉદર અથાગ રે;
પેલે રે પાર વટાવતાં, ખંડ મંડલ સોહાગ રે,
આવો ઓ !...(૩

દેહ છતાંય વિદેહની અદ્‌ભુત ભૂમિકાનો આંક રે;
ગગન ગિરિશૃંગ રંગીલું, ફરકંતું પેલું પતાક રે,
આવો ઓ !...(૪

આંખીને અબર થંભવું અંતિમ એ જ વિરામ રે;
'સત્યસુદા' પ્રભુ સંગમાં, રંગ અભંગ આરામ રે,
આવો ઓ !...(૫

સર્વથા સૌ સુખી થાઓ,
સમતા સૌ સમાચરો;
સર્વત્ર દિવ્યતા વ્યાપો,
સર્વત્ર શાંતિ વિસ્તરો.

मत्तेष मैत्री न च दुःखिवर्गे
कृपा विशिष्टा न च दीनवर्गे ।
प्रमोदभावो न गुणाधिकेषु
तत्तेन दुःखं खलु मानसं मे ॥ २ ॥

ઉપજાતિ

પ્રમોદ જાગે ન ગુણીજનોમાં
મૈત્રી ન જાગે જગજંતુઓમાં;
દિલ દ્રવે ના જન દુઃખ દેખી
તે કષ્ટનું મૂળ મને જણાયે. ૨

અનેકવિધ દુઃખોથી આત્મા પીડાઈ રહ્યો છે. તેમાં પણ શારીરિક કરતાં માનસિક વ્યાધિઓ કઠોર અને ક્રૂર હોય છે. તે બધા દુઃખનું મૂળ ક્યાં છે તે વિચારતાં, ચિંતવતાં આજે એ મૂળનું ભાન થયું છે તેથી જ આત્મધર્મના ઘાતક એ દોષોથી નિવૃત્ત થવા માટે ભાવ પ્રતિક્રમણ આદરું છું.

દુઃખનાં મૂળભૂત ચાર કારણો

હું આજ સુધી પ્રત્યેક જીવો પ્રત્યેનો મિત્રભાવ કેળવી શક્યો નથી તેથી જ વૈરીનો ભય રહે છે. અને તે ભયથી બચવા માટે અનેક અંગરક્ષકોની જાળ પાથરવી પડે છે. એટલે દુઃખનું પ્રથમ કારણ જીવો પ્રત્યેની અમિત્રતા છે.

બીજું દુઃખી અને દલિતવર્ગ પ્રત્યે દયા ધરી નથી, તેઓનાં અપરંપાર અસહ્ય દુઃખોને જોવા છતાં દાઝ ઉદ્‌ભવી નથી તે બીજું કારણ છે.

ત્રીજું મેં પોતાની મેળે જ વેરને જન્મ આપ્યો છે. અને તે

મેં કરી જેમ તેવી [illegible] આજે નિંદા કરું [illegible] તેમાંથી
નિવૃત્ત થવા પ્રયત્ન આદરું છું.

पञ्चेन्द्रिये वा विगलिन्दियाणा,
निद्दोसिणो वासि अनाणदोसे ।
कहं हणेमित्ति मणम्मि पावा,
हिंसाए चित्तं विणिवारयामि ॥ ४ ॥

पञ्चेन्द्रियान् वा विकलेन्द्रियान् वा
निर्दोषिणोऽज्ञानवशाजदोषान् ।
हन्याम् कथं चेति विचार्य चित्ते
मनो मदीयं विनिवारयामि ॥ ४ ॥

પંચેન્દ્રિયો કે વિકલેન્દ્રિયોને
શાથી અરે ચિત્ત! હણી દુભાવ્યાં ?
સંકલ્પ આજે સવળો કરીને
હિંસાથી મારા મનને નિવારું. ૪

પંચેન્દ્રિયોને કે વિકલેન્દ્રિયોને તથા જે તદ્દન નિર્દોષ જ છે અથવા જેના માત્ર અજ્ઞાનવશાત જ દોષ થયેલ છે તેવા ક્ષુદ્ર પ્રાણીને અરેરે મેં કેમ દુભાવ્યાં ? હવેથી શુદ્ધ સંકલ્પ કરી હિંસાથી મારા ચિત્તને નિવારવા પ્રયત્ન કરું છું.

एगिंदियाणं तसथावराणं
वहो सिया जम्मि कडम्मि कज्जे ।
अणुवजोगो ण भवामि तत्थ

મહાપુરુષો એ જ કહે છે કે "કોઇ દિવસ કોઈ જીવોના પ્રાણ હરવા નહિ, કારણ કે તેમ કરવાથી દેહ ભલે નાશ પામે, પરંતુ દોષો નાશ પામતા નથી. માટે જ્યાંથી દોષો જન્મે છે તે મૂળ શોધી તેને જ હણો." (આ પ્રમાણે ચિંતવીને હિંસાથી જલદી વિરમી શકાય છે.)

दिस्सन्ति लोए खलु पाणिणो जे
सव्वेऽवि अप्पा तव बंधुणो ते ।
तुमंसि वा ते हणसे किमट्ठम्
विवेयाचिंते कुण मोहमूढा ? ॥ ८ ॥

दृश्यन्त एवं खलु जन्तवो ये
सर्वेऽपि चात्मन् तव बन्धवस्ते ।
किं हन्सि तान् त्वं च निजस्वरूपान्
विवेकचिन्ते कुरु मोहमूढ ? ॥ ८ ॥

દેખાય આ વિશ્વતણાં જ પ્રાણી
સૌ ઇચ્છતાં મિત્ર થવા ન વૈરી.
આત્મા બધા છે સ્વસમાનરૂપ
શાને હણે મૂઢ ! વિવેકશૂન્ય ! ૮

હે આત્મન્ ! અખિલ વિશ્વમાં જે જીવો દેખાય છે તે બધા તારા સમાન જ સુખને ઇચ્છે છે, કોઈ દુઃખને ઇચ્છતું નથી: તો શા માટે તેઓની હિંસા કરે છે ? શા માટે તેમને દુઃખ આપે છે ? હે મોહાંધ ! મોહમાં મસ્ત થયેલા મૂઢ ! તું જરા વિવેક અને વિચાર તો કર કે હું શું કરું છું ? (આવી ભાવના લાવી હિંસાથી નિવૃત્ત થઇ શકાય છે.)

वाणिज्जकज्जे अहवाऽन्नकज्जे
लोभंसि रत्तेण मए अदट्ठु ।
मुसा अजुत्तं कहियं कयं वा ।
असच्चिदोसाउ पडिक्कमामि ॥ ९ ॥

वाणिज्य कार्येऽथवाऽन्यकार्ये
लोभे च रक्तेन मयाप्यदृष्ट्वा ।
मृषा प्रयुक्तं कथितं कृतं वा
असत्यदोषाद्धि निवर्तयेऽहम् ॥ ९ ॥

વ્યાપારમાં કે બહુ અન્ય સ્થાને
લોભી બની મેં સુવિચારશૂન્ય;
કીધા દગા કૈંક મૃષા પ્રપંચ
તે તે હણું આજ અસત્ય દોષ. ૯

વ્યાપારના કાર્યોમાં અથવા તેવાં કે બીજાં કાર્યમાં સ્વાર્થ માટે ખોટી સાક્ષી આપેલ હોય કે અસત્ય લેખન કર્યું હોય, તેમજ લોભમાં રાચી રહી મારાથી બીજું કશું ફળ વિચાર્યા વગર, જોયા વગર ખોટું કહેવાયું હોય કે કરાયું હોય અથવા અયુક્ત પ્રવર્તાયું હોય તો તે જાતના અસત્યના દોષથી હવે પાછો ફરું છું (નિવૃત્ત થાઉં છું).

सच्चं खु सव्वस्स वयस्स मूलं
जत्थत्थि तं तत्थ सुहं च नाणं ।
अतोऽम्हि सच्चं वयसा भणेणं
कायेण फासेज्ज खु णिच्छयो मे ॥१०॥

માટે હું સદ્‌બુદ્ધિપૂર્વક જેટલું મને આવશ્યક છે તેટલું જ લઈને મારું જીવન ચલાવું અને અનર્થ દોષોને કદી ન કરું એવી પ્રતિજ્ઞા કરી સર્વેશ દોષથી નિવૃત્ત થાઉં છું.

इत्थी मणोणं तुणिणे परेसिं
वाचा य कायेण य भोगयुत्ता ।
मए कडो सिट्ठिविरुद्धसंगो
तं दुक्कडं वाऽज्ज करोमि मिच्छा ॥१३॥

स्त्रागां परेषामुमनसा च वाचा
युक्ता परस्त्री विषयान्धलेन ।
मया कृताः सृष्टि विरुद्ध संगाः
तद् दुष्कृतम् वाऽद्य करोमि मिथ्या ॥१३॥

કીધી કુદૃષ્ટિ પરદાર દેખી
સેવી પરસ્ત્રી વિષયાંધભાવે
કીધા અરે સૃષ્ટિવિરુદ્ધસંગો
દુષ્કર્મ તે મૂળ થકી પ્રજાળું. ૧૩

પરસ્ત્રીનું (પરણેલી સ્ત્રી સિવાયની સ્ત્રીનું) મનથી કુભાવે ચિન્તવન કર્યું હોય અથવા સ્વપ્નમાં પણ કુભાવના આવી હોય કિંવા કાયાથી ભોગવી હોય અથવા સૃષ્ટિવિરુદ્ધ કોઈ સંગ કર્યો હોય, તે બધું દુષ્કૃત (પાપ) મૂળથી જ આજે પ્રજાળવાનો નિશ્ચય કરું છું.

मज्जा वि सेवासुहमित्तलद्धा
विचारसोऽहं न पिचारणोऽहं ।
अतोऽस्मि मज्जाड् विकारलीणं
येनं करिस्से इइ मिच्छयो मे ॥१४॥

વેચી સુતા વિત્ત લઈ બુઢાને
કીધાં હશે મેં અણમેળ લગ્ન,
સ્વાર્થે હણ્યાં કેંક સુદંપતીને
તે દોષની આજ કરું વિશુદ્ધિ. ૧૫

બીજાની કે મારી પોતાની કન્યાને વેચી વિક્રય કરી પૈસા લીધા હોય, વૃદ્ધ વરની સાથે કોઇના વિવાહ જોડી આપ્યા હોય, બાળલગ્ન કર્યાં હોય કે પોતાના સ્વાર્થ માટે અન્યના ભોગો રૂંધ્યા હોય ઇત્યાદિ ચતુર્થ વ્રતના અતિચારોની આજે વિશુદ્ધિ કરું છું.

सव्वेन्दिये णं वि वसीकरित्ता
रसिंदियं वा अहियं च गेज्झम् ।
चिंतेमि दिस्सन्ति इमा खु नारी
सव्वा.वि ता मे जणाणीसमाणा ॥१६॥

संयम्य नित्यं सकलेन्द्रियाणि
जीहूवेन्द्रियं वाप्यधिकं च ग्रोध्यं ।
जानामि द्रश्यन्त इमा हि नार्यः
सर्वास्तु ता मे जननीसमाना ॥१६॥

રાખી સદા સંયમ ઇંદ્રિયોનો
સૌ જીભના સ્વાદ હવે જીતીને;
વિકાર ને ભોગવિલાસ છોડી
સ્રીમાત્ર માનું જનની સમાન. ૧૬

વળી પવિત્ર બ્રહ્મચર્યને અખંડ ટકાવવા સારુ પ્રત્યેક ઇંદ્રિયોને કાબૂમાં લઇને અને તેમાં પણ રસનેન્દ્રિયને તો અધિક જ વશ કરીને (કારણ કે જનનેન્દ્રિય સાથે રસનેન્દ્રિય દ્વારા ઉત્તેજનાનો વિશેષ

भार्याऽपि सेवा सुख मित्रसमा
विचारगेहं न विकारगेहम् ।
पत्न्याः अतोऽहं रहितं विकारैः
स्नेहं करिष्यामि विरागो मे ॥१४॥

ભાર્યા સખા ને સત્પ્રેમપાત્ર
સદ્રત્નદાત્રી ન વિકારપાત્ર;
માની સદા હું સહચારિણીથી
રાખીશ સુસ્નેહ ખરો હવેથી. ૧૪

વળી સ્વકીય સ્ત્રી પણ સેવા કરવામાં અને સુખ આપ
કિંવા સહાય કરવામાં મિત્ર સમાન છે, વળી ગૂંઝવણ કે મુ
માટે તે વિચારનું ઘર છે, સુમતિ આપનાર છે. નહિ કે તે વિ
ઘર છે કે મશીન છે ? માટે હવેથી હું તેમના પર પણ (પો
પરણેતર સ્ત્રી પર પણ) વિકારરહિત શુદ્ધ પ્રેમ રાખીશ એ મારે
નિશ્ચય છે.

अन्नस्स कन्ना मम विफीया वा
वुड्ढेण सड्ढीं फियवालल्लग्गम् ।
अप्पट्ठमन्नस्स य भोगहाणी
कडाऽइयाराण करेमि सुद्धिम् ॥१५॥

अन्यस्य कन्या मम विक्रीता वा
वृद्धेण सार्धं कृतबालग्नम् ।
आत्मार्थमन्यस्य च भोगहानिः

સંબંધ છે. આ પ્રમાણે બહારનો સંયમ કરીને) જગતભરમાં જે
દેખાય છે તે સર્વે મારી માતા સમાન છે તેમ ચિંતવું છું.
ક્રમશઃ વિકારનો નાશ થતો જશે અને હું બ્રહ્મચારી બનીશ.)

धणे धराए ललणासुएसु
ममत्तभावो परवत्थुभज्झे ।
आरंभ जुत्तोविहलोह्मि तेणं
संसारपारं च कहं गमिस्से ॥१७॥

धने धरायां ललनासुतेषु
ममत्वभावो परवस्तुमध्ये ।
आरम्भयुक्तो विकलोऽस्मि तेन
संसारपारं च कथं गमिष्ये ॥१७॥

धने धरामां सुत कामिनीमां
पदार्थमां राग ममत्व पोष्युं;
अधर्ममां व्याकुळ चित्त तेथी
संसारमां शांति न लेश पामे. १७

ધનમાં, જમીનમાં, યુવતીના મોહમાં અને પુત્રો પર તથા
પર વસ્તુ પર મારો ખૂબ મમત્વ ભાવ છે; જેથી હું આરંભમાં
રહું છું, વિહ્વળ-વ્યાકુળ રહ્યા કરું છું. તો સંસાર પાર કેમ
શકીશ ?

संमीलिअं वत्थु न होइ ताणं
चिया गया भूमिधरा व सव्वे ।

સંબંધ છે. આ પ્રમાણે બહારનો સંયમ કરીને) જગતભરમાં જે સ્ત્રીઓ દેખાય છે તે સર્વે મારી માતા સમાન છે તેમ ચિંતવું છું. (જેથી ક્રમશઃ વિકારનો નાશ થતો જશે અને હું બ્રહ્મચારી બનીશ.)

धणे धराए ललणासुएसु
ममत्तभावो परवत्थुमज्झे ।
आरंभ जुत्तोविहलोम्हि तेणं
संसारपारं च कहं गमिस्से ॥१७॥

धने धरायां ललनासुतेषु
ममत्वभावो परवस्तुमध्ये ।
आरम्भयुक्तो विकलोऽस्मि तेन
संसारपारं च कथं गमिष्ये ॥१७॥

ધને ધરામાં સુત કામિનીમાં
પદાર્થમાં રાગ મમત્વ પોષ્યું;
અધર્મમાં વ્યાકુળ ચિત્ત તેથી
સંસારમાં શાંતિ ન લેશ પામે. ૧૭

ધનમાં, જમીનમાં, યુવતીના મોહમાં અને પુત્રો પર તથા દેહાદિ પર વસ્તુ પર મારો ખૂબ મમત્વ ભાવ છે; જેથી હું આરંભમાં જોડાઈ રહું છું, વિહ્વળ-વ્યાકુળ રહ્યા કરું છું. તો સંસાર પાર કેમ જઈ શકીશ ?

संमीलिअं वत्थु न होइ ताणं
चिंचा गया भूमिधरा खु सव्वे ।
अप्पंमि काले करणिज्जकम्मं
अप्पा मणुस्सो कुण तं भवम्मि ॥२८॥

ખાવા પીવામાં ન મળે સીમા કૈં
ફિવા ગ્રહી ટેક કદી ન પાળું;
જરૂરિયાતો અધિકી વધારી
તે દોષને આજ થકી નિવારું. ૨૦

વસ્તુઓનું (તેના બે પ્રકાર છે: (૧) ભોગ્ય એટલે વારંવાર ભોગવવાની ખાનપાન વગેરે તથા ઉપભોગ્ય વસ્ત્રાદિ) તથા પશુઓ, ગાય, બળદ, ઘોડા, હાથી ઇત્યાદિ અથવા બીજાં પ્રાણીઓનું કંઈ પ્રમાણ કરવું જોઇએ કે જેટલી આવશ્યકતા હોય તેટલું જ વપરાય, અધિક નહિ; કારણ કે જગતની વસ્તુનો ભોગવટો જંતુમાત્રને અર્થે છે નહિ કે એક મારા જ માટે. તેથી મારે બહુ ઓછા પ્રમાણમાં ઉપર્યુક્ત વસ્તુને વાપરવી ઘટે તે જાતની પ્રતિજ્ઞા ન કરી હોય, કદાચ પ્રતિજ્ઞા લીધી હોય ત્યાં તેનું પાલન ન કર્યું હોય, જેટલી આવશ્યક વસ્તુઓ હોય તેનાથી અધિક વાપરી હોય તે બધા (કર્માદાનાદિ) દોષો જે આ સાતમા વ્રતના લાગ્યા છે તેને આજે દૂર કરું છું.

[illegible]

विद्याबलं निजबलं च [illegible]
धनानि अधिकं किल साधनानि ।
तदापि दत्तं न सुपात्रदानम्
[illegible] ॥२३॥

विद्याबलं निजबलं च [illegible]
प्राप्तानि [illegible] किल साधनानि ।
तथापि दत्तं न सुपात्रदानम्
न प्राप्तितोऽपि तदेव दुःखम् ॥२३॥

જે દ્રવ્ય વિદ્યા અધિકારશક્તિ
પામ્યો ભવની ભીડ ભાંગવાને;
તે સાધનોથી ન થયાં સુકર્મ
તે દુઃખ મારા મનમાં ન માય. ૨૩

આવા ઉત્તમ સમયમાં વિદ્યાનું બળ, ધનાદિનું બળ, શારીરિ
શક્તિ, મનુષ્યજન્મ તથા આર્યદેશાદિ અનેક સામગ્રી મળી છે તે હા

અનિષ્ટ યોગે પ્રિયના વિયોગે
ચિંતા વિષે રોગ વિષે તથા જે;
પીડા અને શોક અનર્થ થાય
તેને હણું આત્મબળોથી આજે. ૨૧

પ્રિય વસ્તુના વિયોગમાં અથવા અનિષ્ટ (અપ્રિય) વસ્તુના યોગમાં અથવા તો રોગ કે આવી પડેલી આફતો ઇત્યાદિ ચિંતાઓમાં જે (મારાપણાની લાગણીથી) આર્તધ્યાન તથા રૌદ્રધ્યાનને લગતા વિચારો પ્રગટ થાય છે (ઉદ્ભવે છે) તે અનર્થ દંડ કહેવાય છે, તેને હું અધ્યાત્મભાવથી આજે હણી નાખું છું (દૂર કરું છું).

सामायियं पोसगपोसहं वा
नाणुट्ठियं वाऽज्ज विशुद्धभावा ।
कडम्मि वा तंसि कयम्मि जाअं
तं दुक्कडं नस्सउ चिंतणेण ॥२२॥

सामायिकं पोषकपोषधं वा
नानुष्ठितं वाऽत्र विशुद्धभावात् ।
कृते च तस्मिन् प्रतर्के च जातम्
तद्दुष्कृतं नश्यतु चिन्तनेन ॥२२॥

વિશુદ્ધ સામાયિક પૌષધાદિ
અધ્યાત્મ ભાવે ન કર્યાં કદાપિ;
કીધાં બને આશ અનેરી રાખી
તે પાપને આજ હણું વિચારી. ૨

[illegible] के [illegible] [illegible] वा
[illegible] [illegible] वा ।
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] मे
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ॥[illegible]॥

[illegible] [illegible] [illegible] वा
[illegible] [illegible] ।
[illegible] [illegible] [illegible] मे
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ॥[illegible]॥

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] ([illegible])

[illegible] [illegible] वा
[illegible] [illegible] [illegible] वा ।
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ॥[illegible]॥

कृता उपाया सुखशान्तिनार्थम्
तथाऽपि दुःखं हि समुत्थितं मे ।
तस्यैव हेतुः खलु चिन्तितोऽद्य
यत्राऽस्ति दुःखं सुखमेव मन्ये ॥२४॥

કર્યાં ઉપાયો સુખ શાન્તિ સારુ
તથાપિ દુઃખો જગમાં જણાયાં;
તે દુઃખનું મેં મૂળ આજ શોધ્યું
જ્યાં દુઃખ ત્યાં હું સુખને જ માનું. ૨૪

(પ્રતિદિન) સુખ અને શાન્તિ મેળવવા માટે મેં ઘણા ઘણા ઉપાયો આદર્યા, પ્રવૃત્તિઓ કરી, તો પણ મારું દુઃખ તો તેમ ને તેમ જ ઊભું છે (તેનો નાશ થયો નહિ). તેનું કારણ શું હશે ? તે વિચારતાં, ચિંતવતાં આજે ખરેખર જણાયું કે જ્યાં (સાંસારિક વસ્તુઓમાં) દુઃખની જ પ્રાપ્તિ છે ત્યાં જ હું સુખ માનું છું (અને ઝાંઝવાના જળની માફક તેને મેળવવા અહીંતહીં ભટકું છું, એ કેટલી મૂર્ખતા !).

પળે પળે આયુષ્ય અલ્પ થાય
સંધાય ના જીવન ચાલ્યું જાય;
મૂકી છતાં બાહ્ય સુખ સ્વમાર્ગે
વળે ન આત્મા મમ મૂઢ કેવો ? ૨૭

વળી આ જીવન ખરેખર અસંસ્કૃત છે. અર્થાત્ તેને સાંધી શકાતું નથી. આયુષ્ય પ્રતિક્ષણ ઘસાતું જાય છે, છેદાય છે. (યૌવનના રંગની તો વાત જ શી !) યૌવનની પણ તે જ દશા છે. થોડા વખત પહેલાં જેના વદન પર લાલી ચમકતી હતી ત્યાં આજે કરચલી પડી ગઈ છે. આવી જ રીતે બધી વસ્તુઓમાં છે. છતાં આ બાહ્ય સુખને તજીને અધ્યાત્મમાર્ગમાં હું રસ લેતો નથી. આંતરિક શાન્તિ ઇચ્છતો નથી. પોતાનામાં રમણ કરતો નથી તે ખરેખર મારો મૂઢભાવ જ છે. નહીં તો બીજું શું ?

भज्जा य माया व पिया सुया वा
मित्ताणि ताणं न दंदंति जीवे ।
देहस्स रोगेसु य. पत्तकाले
पुण्णं सुधम्मो सरणं च होइ ॥२८॥

भार्या च माता च पिता सुता वा
त्राणं न मित्राणि ददंति जीवान् ।
देहस्य रोगेपु समाप्तकाले
पुण्यं च धर्मः शरणं ददाति ॥२८॥

માતા પિતા મિત્ર સુપુત્ર પત્ની
ન એ બધાં મૃત્યુ થકી નિવારે;
વિપત્તિ ને મૃત્યુ તણા જ કાળે
સદ્ધર્મ પુણ્ય શરણું જ આપે. ૨૮

જે સૂર્ય કાન્તિ સમદેહ સુદીપ્યમાન
આકાર વર્ણ શુભ ચિહ્ન સુરમ્યસ્થાન;
ભંડાર તે ગુણતણા અરિહંત દેવ
તેની કરું મન અને મુખથી સુસેવ. ૩૦

સૂર્યવત્ પ્રખર પ્રભાવશાળી, અનંત ગુણોના ભંડાર અને સુંદરાકૃતિના ધરનાર એવા અર્હન્ત પ્રભુઓને મન, વચન અને કાયાએ કરી હું નમસ્કાર કરૂં છું.

मालिनी

जगइ सुभगवण्णे, दुक्खसंसारतीण्णे
अयलसुहसरूवे, सिद्धिठाणं पवन्ने ।
विगयसकलकम्मे सव्वविन्ने अजम्मे
अविगडभगवंते, तेहि वन्दे जिणिंदे ॥३१॥

जगतिसु भगवर्णान्, दुःख संसार तीर्णान्
अचल सुखद्रूपान्, सिद्धि पार प्रपन्नान् ।
विगत सकल पापान्, जातज्ञान पूर्णान्
जनिमरणनिवृत्तान् तान् जिनान् संस्तुवेऽहम् ॥३१॥

માલિની

સકલ સુભગ વર્ણ દુઃખ સંસારતીર્ણ
અચલ સુખસ્વરૂપ સિદ્ધિસ્થાન પ્રપન્ન;
વિગત સકલ કર્મ જ્યાં નથી જન્મધર્મ
જિનપતિ ગુણ ગાઉ તે તે જ સર્વજ્ઞ ના હું. ૩૧

[illegible]

[illegible] दयासागरे केवलनाणधरे ।
चउतीसातिसयधरे जगइ जीवाण हियोवएसयरे ॥२९॥

हतघातिकर्मणः दयासागरान् केवलज्ञानधरान् ।
चतुस्त्रिंशदतिशयिनो जगज्जीवानां हितोपदेशकरान् ॥२९॥

રાગાદિ દોષ ઘનઘાતિક કર્મ મારી
આધ્યાત્મ જ્યોતિ વળી કેવળ જ્ઞાનધારી;
ચોત્રીસ જે અતિશયો ધરીને વિલાસે
ને વિશ્વના જનહિતાર્થ સુબોધ આપે. ૨૯

જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય, મોહનીય અને અંતરાય એ ચાર કર્મો કે જે ઘનઘાતી કહેવાય છે. જેનાથી આત્માનો અનંત પ્રકાશ રુંધાયો છે તેને હણી નાખવાથી જેનો સંપૂર્ણ પ્રકાશ ખીલ્યો છે તે સર્વજ્ઞ, દયાના સાગર વિશ્વમાં અતિશયે કરી વિરાજિત, (કેવળ પરોપકારિક બુદ્ધિથી) જગતના જીવોને હિતમાર્ગ બતાવનાર—

भक्खरपभाविणे जे सोम्मागारे गुणाण भंडारे ।
अरिहंते भगवंते मणेण वाचा य कम्मुणा वंदे ॥३०॥

भास्करप्रभाविणो ये सौम्याकारान् सद्गुणभण्डारान् ।
अर्हतो भगवतस्ते मनसा वाचा च कर्मणा [illegible]

જે ગુણે જ્ઞાનિત ગુણદેવ મુનીન્દ્રગાન
આધાર વર્ણું શુભ જિન મુક્તસ્થાન;
ભંડાર તે ગુણગણના અરિહંત દેવ
તેની કરું નમન અને મુખથી સુસેવ. ૩૦

...પ્રવર પ્રભાવવાળા, અનંત ગુણોના ભંડાર અને મુક્તિના
... અરિહંત પ્રભુઓને મન, વચન અને કાયાથી કરી હું
નમસ્કાર કરું છું.

मालिनी

सकल सुभगवर्णं, दुःखसंसारतीर्णं
अनन्तसुखस्वरूपं, सिद्धिस्थानं प्रपन्नं ।
विगतसकलकर्मं, नष्टजन्मं अजन्मं
जिनपतिगुणगेयं, तं च वन्दे जिनेंद्र ॥३०॥

सकलसुभगवर्णान्, दुःख संसार तीर्णान्,
अनन्त सुखस्वरूपान्, सिद्धि पार प्रपन्नान् ।
विगत सकल पापान्, ज्ञानज्ञान पूर्णान्,
जिनपतिगुणगेयान् तान् जिनान् संस्तुवेऽहम् ॥३१॥

માલિની

સકલ સુભગ વર્ણું દુઃખ સંસારતીર્ણું
અનંત સુખસ્વરૂપ સિદ્ધિસ્થાન પ્રપન્ન;
વિગત સકલ કર્મ જ્યાં નથી જન્મમર્મ
જિનપતિ ગુણ ગાઉં તે તે જ સર્વજ્ઞ ના હું. ૩૧

સ્ત્રી, પુત્ર, પિતા, માતા અથવા મિત્ર કોઈને શરણભૂત થ નથી. જ્યારે દૈહિક ઉપાધિઓ ઉત્પન્ન થાય છે ત્યારે અથવા [illegible] થાય છે ત્યારે કેવળ સદ્ધર્મ અને સત્પુરુષનો સંગ જ શરણભૂત થઈ શકે છે (બીજું કોઈ જ નહિ).

छयघनघाइय कम्मो दयासागरे केवलनाणधरे ।
चउतीसातिसयधरे जगइ जीवाण हियोवएसगरे ॥२९॥

हतघनघाति कर्मणः दयासागरान् केवलज्ञानधरान् ।
चतुस्त्रिंशदतिशयिनो जगद्जीवानां हितोपदेशकरान् ॥२९॥

રાગાદિ દોષ ઘનઘાતિક કર્મ મારી
અધ્યાત્મ જ્યોતિ વળી કેવળ જ્ઞાનધારી;
ચોત્રીસ જે અતિશયો ધરીને વિલાસે
ને વિશ્વના જનહિતાર્થ સુબોધ ભાખે. ૨૯

જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય, મોહનીય અને અંતરાય એ ચાર કર્મો કે જે ઘનઘાતી કહેવાય છે. જેનાથી આત્માનો અનંત પ્રકાશ રુંધાયો છે તેને હણી નાખવાથી જેનો સંપૂર્ણ પ્રકાશ ખીલ્યો છે તે સર્વજ્ઞ, દયાના સાગર વિશ્વમાં અતિશયે કરી વિરાજિત, (કેવળ પરોપકારિક બુદ્ધિથી) જગતના જીવોને હિતમાર્ગ બતાવનાર—

भक्खरपभाविणे जे सोम्मागारे गुणाण भंडारे ।
अरिहंते भगवंते मणेण वाया य कम्मुणा वंदे ॥३०॥

भास्करप्रभाविणोये सौम्याकारान् सद्गुणभण्डारान् ।
अर्हतो भगवतस्ते मनसा वाचा च कर्मणा वन्दे ॥३०॥

જે સૂર્ય કાન્તિ સમદેહ સુદીપ્યમાન
આકાર વર્ણ શુભ ચિહ્ન સુરમ્યસ્થાન;
ભંડાર તે ગુણતણા અરિહંત દેવ
તેની કરું મન અને મુખથી સુસેવ. ૩૦

સૂર્યવત્ પ્રખર પ્રભાવશાળી, અનંત ગુણોના ભંડાર અને સુંદરાકૃતિના ધરનાર એવા અર્હન્ત પ્રભુઓને મન, વચન અને કાયાએ કરી હું નમસ્કાર કરૂં છું.

मालिनी

जगइ सुभगवण्णे, दुक्खसंसारतीण्णे
अचलसुहसरूवे, सिद्धिठाणं पवन्ने ।
विगयसकलकम्मे सव्वविन्ने अजम्मे
अविगडभगवंते, तेह्नि वन्दे जिणिंदे ॥३१॥

जगतिसु भगवर्णान्, दुःख संसार तीर्णान्
अचल सुखदरूपान्, सिद्धि पार प्रपन्नान् ।
विगत सकल पापान्, जातज्ञान पूर्णान्
जनिमरणनिवृत्तान् तान् जिनान् संस्तुवेऽहम् ॥३१॥

માલિની

સકલ સુભગ વર્ણ દુઃખ સંસારતીર્ણ
અચલ સુખસ્વરૂપ સિદ્ધિસ્થાન પ્રપન્ન;
વિગત સકલ કર્મ જ્યાં નથી જન્મધર્મ
જિનપતિ ગુણ ગાઉં તે તે જ સર્વજ્ઞ ના હું. ૩૧

વિશ્વમાં સર્વોપરી સુંદર વર્ણવાન, સ્વાભાવિક આત્મીય જ્યોતિના ધારક, દુઃખમય સંસારને તરી જનાર, શાશ્વત (અચલ) સુખમય, સ્વરૂપને પ્રાપ્ત કરનાર, સકલ (અષ્ટ) કર્મોથી સર્વથા રહિત, સર્વ ભાવને સ્પષ્ટ રીતે હસ્તામલકવત્ જાણનાર અને જન્મમરણના ફેરાથી છૂટી જનાર એ પવિત્ર જિનેંદ્ર ભગવાન સિદ્ધ પ્રભુને હું નમસ્કાર કરું છું.

छत्तीसगुणसहियाण, समयाधम्मेण कम्महन्तूणं
किरियानाणधराणं, अहिच्चसत्थे महुरवायगाणं ॥३२॥
मणुन्नवयणेरत्ता, जेसिंकित्तिवड्ढयन्ति जीवा
सोम्मरूववंताणं, आयरियाणं णमोत्थु अम्हाणं ॥३३॥

षट्त्रिंशद्गुणभृद्भ्यः, समताधर्मेण कर्महन्तृभ्यः
ज्ञानक्रिया धरेभ्यः शास्त्राण्यधीत्य मधुरवाचकेभ्यः ॥३२॥
मनोज्ञवचनेरक्ताः, येषां कीर्तिं वर्धयन्ति जीवाः
सौम्यस्वरूपवद्भ्यः, आचार्येभ्यो नमोऽस्तुचास्माकम् ॥३३॥

વસંતતિલકા

છત્રીસ સદ્ગુણ ધરી સમભાવ યુક્ત
જ્ઞાન ક્રિયાધર સુવાચક શાસ્ત્રપૂર્ણ;
સદ્બોધ દાન કરતા જગજંતુઓને
આચાર્ય કીર્તિધરને મુજ વંદના સો. ૩૨, ૩૩

ઉત્તમ પ્રકારના છત્રીસ ગુણોને ધારણ કરનાર, સમભાવદ્વારા પ્રાપ્ત કરેલા ધર્મથી કર્મરૂપ શત્રુને હણનાર, ક્રિયા અને જ્ઞાન બન્નેને ધારણ કરનાર, શાસ્ત્રમાં અભ્યાસ કરીને અમૃતમય પ્રવચન દેનાર, વ્યાખ્યાન અને વાંચન આપનાર અને જેમના મનોજ્ઞ વચનમાં મુગ્ધ

સેવક આદિક ગુણો વડે જ શુભ્રપ્રસાદ કરે છે એવી આખી સંપદા-યુક્ત તથા મોટર રૂપ માણું કરનાર શ્રી આચાર્ય ભગવાનને અમારાં નમન હો.

आर्या

अहिज्जमाणअंगे, समं कम्मेहि फंदए जे जुद्धं ।
पाखंडिमाणभंगे, सत्थसमत्थप्पि कुसले जे ॥३४॥
भविअजीवपाढणेण, संकं हणित्ता णयंति णिअमग्गं ।
णवरिंदे निग्गन्थे, उवज्झाए ते सया वंदे ॥३५॥

एकादशाङ्गान्यधीत्य, समं कर्मभिः कुर्वते युद्धं ।
पाषण्डिमानभङ्गे, शास्त्रसत्यमथनेऽपि कुशलान् यान् ॥३४॥
भविकजीवपाठनेन, शङ्कां हत्वा नयन्ति निजमार्गम् ।
नपरिमतो निर्ग्रन्थान्, उपाध्यायकान् तान् सदा वंदे ॥३५॥

વસંતતિલકા

પાખંડભંગ કરતા અગિયાર અંગો
શીખી સુયુદ્ધ કરતા નિજકર્મ સંગે;
શંકા નિવારી જનને નિજધર્મ સ્થાપે
નિર્ગ્રંથી શાન્ત નમું પાઠક સાધુજીને. ૩૪-૩૫

જેઓ અગિયાર અંગોને ભણી તથા પાળીને કેવળ કર્મ સાથે જ સાચું યુદ્ધ કરે છે (અર્થાત્ વિદ્યાને મેળવી દઢ રીતે પ્રકૃતિઓને દબાવીને ખપાવવાની જ પ્રવૃત્તિ કરે છે), પાખંડી શાસ્ત્રોનો પરાજય કરવામાં, તેમને ઠેકાણે લાવવામાં તેમ જ શાસ્ત્રમાંથી સત્યનું મંથન કરવામાં પણ જે કુશળ છે તથા ભાવિક જીવોને વિદ્યાભ્યાસ કરાવી

વિશ્વમાં સર્વોપરી સુંદર વર્ણવાન, સ્વાભાવિક આત્મીય જ્યોતિના ધારક, દુઃખમય સંસારને તરી જનાર, શાશ્વત (અગાધ) ગુણમય સ્વરૂપને પ્રાપ્ત કરનાર, સકલ (અષ્ટ) કર્મોથી સર્વથા રહિત, સર્વ ભાવને સ્પષ્ટ રીતે હસ્તામલકવત્ જાણનાર અને જન્મમરણના ફેરાથી છૂટી જનાર એ પવિત્ર જિનેંદ્ર ભગવાન સિદ્ધ પ્રભુને હું નમસ્કાર કરું છું.

छत्तीसगुणसहियाणं, समग्गधम्मेण कम्मरहियाणं
किरियानाणरयाणं, अहिगसत्थे महुरवायगाणं ॥३२॥
सगुणरयणेरत्ता, जेसिं किंकिंचि कुव्वन्ति जीवा
सोक्खपरंपराणं, आयरियाणं णमोत्थु अम्हाणं ॥३३॥

षट्त्रिंशद्गुणसहितेभ्यः, समग्रधर्मेण कर्मरहितेभ्यः
क्रियाज्ञानरतेभ्यः [illegible] शास्त्राणामपि मधुरवाचकेभ्यः ॥३२॥
[illegible], येषां [illegible] कुर्वन्ति जीवाः
[illegible], आचार्येभ्यो नमोऽस्त्वस्माकम् ॥३३॥

જે પાંચ સમિતિ તથા ત્રણ ગુપ્તિરૂપ સત્યધનના નગદ નાણાંને જ રાખનાર, સંયમ(સત્તર પ્રકારે સંયમ)નો ભાર વહન કરનાર (સંયમ નિર્વહન કરનાર) જ્ઞાન તથા ક્રિયાના ભંડાર, પાપકર્મ અને વિકથાને મારવામાં તો કાળ શસ્ત્રસમાન, સંસારમાં કષાયરૂપી અગ્નિને ઠારવામાં જળ સમાન, સ્વાધ્યાય તથા ધ્યાનમાં મસ્ત રહેનાર, ધર્મદ્વારા પાપના પ્રક્ષાલક, ક્ષાન્તિ ગુણથી યુક્ત તથા દોષોને દળનાર એવા પવિત્ર મુનિરાજોને પણ હું મન, વચન અને કાયાથી નમસ્કાર કરું છું.

अनुष्टुप

सया देवं गुरुं धम्मं, चाराहित्ता सुभावओ ।
साहयामि हियं तच्चं, अन्नंनेच्छामि कण्हुइ ॥३८॥

सदा देवं गुरुं धर्मं, चाराध्य हिसुभावतः ।
साधयामि हितं तथ्यं, अन्यन्नेच्छामि कर्हिचित् ॥३८॥

અનુષ્ટુપ

દેવ ગુરુ તથા ધર્મ
આરાધીને સુભાવથી;
કલ્યાણ ધ્યેયને સાધું
બીજી આશા કંઈ નહિ. ૩૮

હમેશાં ઉપર્યુક્ત રીતે હું દેવ, ગુરુ અને ધર્મની આરાધના કરું એ મારી ભાવના છે. દેવ એટલે જિનેશ્વર દેવ (રાગદ્વેષથી રહિત), ગુરુ તે નિર્ગ્રંથ મુનિ (નિર્દોષ સાધુવૃત્તિવાળા) તથા ધર્મ તે (સત્ય ધર્મ) આ ત્રણે તત્વને આરાધી હિતની સાધના કરું છું. બીજું કંઈ પણ કોઈ સ્થળે હું ઇચ્છતો નથી. માત્ર જીવન સુધી તે ત્રણે તત્વનો આરાધક બનું અને મરણ આવે ત્યારે–

શંકાસમાધાન કરી કુશંકાદિ દોષોનું નિવારણ કરી નિજમાર્ગમાં (આત્મિક પ્રવૃત્તિમાં) જેઓ સ્થિર કરી શકે છે એવા મમત્વરહિત અને તપસ્વી ઉપાધ્યાયજી મહારાજને હું હંમેશાં નમસ્કાર કરું છું.

आर्या

सुमइगुत्तिधणधरगे, संजमभारे किरियाभंडारे
अवज्जविकहामारे, कसायवण्हिजले व संसारे ॥३६॥
सज्झायझाणरत्ते पावणासगे य धम्मओ खन्ते
मणेण वयसा वन्दे, कायेण तं हयदोसे संते ॥३७॥

सुमतिगुप्तिधनभाजः संयमभारान् क्रियादिभण्डारान्
अवद्यविकथामारान्, कषायवह्निजलानिव संसारे ॥३६॥
स्वाध्यायध्यानरक्तान्, पापनाशकान् च धर्मतोक्षान्तान्
मनसा वचसा वन्दे, कायेन च तान् हतदोषान् साधून् ॥३७॥

જ્યાં નિત્ય પાંચ સમિતિ ત્રણ ગુપ્તિવાન
ને ત્યાગ, સંયમ, ક્રિયા, ધનનાં નિધાન;
જ્યાં ક્ષાન્તિ કોપ શમવા જલના સમાન
ને ધ્યાન, પાપ વિકથા હણવા કૃપાણ. ૩૬

સ્વાધ્યાયરક્ત દુરિતૌઘ વિદારનાર
સંસાર પાર કરનાર સુધર્મસાર;
જે છે પ્રશાંત ગુણવંત મહંત તેને
કાયા વચો મન થકી નમું વારવાર. ૩૭

જે પાંચ સમિતિ તથા ત્રણ ગુપ્તિરૂપ અષ્ટપ્રવચનમાતાના પાલનહારને આચરનાર. સંયમ(ચારિત્ર) પ્રકારે સંયમીઓ આઠ પાલન કરનાર (સંયમ નિર્દોષ પાળનાર) બાર ભેદે તપના કરનાર, ધ્યાનધર્મ અને શિક્ષાને ચારિત્રમાં તે દ્વારા પ્રતિપાલન, સંસારના પ્રપંચથી અલિપ્ત રહેનાર સાધુ સમાન, સ્વાધ્યાય તથા ધ્યાનમાં મગ્ન રહેનાર, ધર્મદ્વારા પાપના પ્રક્ષાલક, રાગદ્વેષથી મુક્ત તથા દોષોને ટાળનાર એવા પવિત્ર મુનિવરોને પણ હું મન, વચન અને કાયાથી નમસ્કાર કરું છું.

अनुष्टुप

मन्ना देवं गुरुं धम्मं, आराहिज्जा सुभावओ।
नाहं मन्नामि हियं तच्चं, अन्नं किंचावि कत्थइ ॥३८॥

तथा देवं गुरुं धर्मं, आराध्य हितभावनः।
नाभ्यामि हितं मन्ये, अन्यकैश्चाभि कर्हिचित ॥३८॥

અનુષ્ટુપ

દેવ ગુરુ તથા ધર્મ
આરાધીને સુભાવથી;
કલ્યાણ ધ્યેયને સાધું
બીજું આથી કંઈ નહિ. ૩૮

હમેશાં ઉપર્યુક્ત રીતે હું દેવ, ગુરુ અને ધર્મની આરાધના કરું એ મારી ભાવના છે. દેવ એટલે જિનેશ્વર દેવ (રાગદ્વેષથી રહિત), ગુરુ તે નિર્ગ્રંથ મુનિ (નિર્દોષ સાધુવૃત્તિવાળા) તથા ધર્મ તે (સત્ય ધર્મ) આ ત્રણે તત્ત્વને આરાધી હિતની સાધના કરું છું. બીજું કંઈ પણ કોઈ સ્થળે હું ઇચ્છતો નથી. માત્ર જીવન સુધી તે ત્રણે તત્ત્વનો આરાધક બનું અને મરણ આવે ત્યારે–

आर्या

जाव जीवं [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ।
पंडितमरणं मरूं, पछे समाधि मरण इच्छामि ॥३१॥

यावज्जीवेयमहं, नित्यं मे ध्यानमध्यानरतम् ।
भिये हि चाप्ते मरणे, पण्डित मरणं तेन चेच्छामि ॥३२॥

શાર્દૂલ

છેલ્લા શ્વાસ સુધી નિરંતર રહો, આ સંયમી ભાવના,
અધ્યાત્મ સ્થિતિમાં વહો મુજ ઉરે, કલ્યાણની સાધના;
આવે કાળ ભલે વિપદ્ શિર પડે, ના દુઃખ કે વાસના,
થાજો પ્રાપ્ત સુધર્મ અંત સમયે, એકે બીજી આશ ના. ૩૯

—છેલ્લો શ્વાસ જીવનનો નીકળે ત્યાં સુધી હું અધ્યાત્મમાર્ગમાં જ લીન રહું.

" અપૂર્વ અવસર એવો ક્યારે આવશે "
" ક્યારે થઈશું બાહ્યાન્તર નિર્ગ્રંથ જો. "

આ જ સંયમી ભાવનાની મનમાં ધૂન રહે તેમજ તેવા પ્રકારનું જ ધ્યાન રહેવાથી મૃત્યુ પ્રાપ્ત થાય ત્યારે હું પંડિત મરણ મરું, અને વિપત્તિઓમાં પણ ધર્મિષ્ઠ બની રહું તે જ ઇચ્છા છે. બસ, આ સિવાય મારી કશી ઇચ્છા નથી.

ॐ शान्तिः

વંદિત્તુ પ્રતિક્રમણ

(વંદિત્તુ સૂત્ર પરથી)

ત્વમેવ માતા ચ પિતા ત્વમેવ,
ત્વમેવ બંધુશ્ચ સખા ત્વમેવ,
ત્વમેવ સ્વામી શરણાગતાનામ.
ત્વમેવ સંસાર નિવારકોઽસિ.

શાર્દૂલ

જ્ઞાને આપ ત્રિલોક વ્યાપક છતાં સ્વાધીન સંસારથી,
ને તેથી પ્રભુ આપનાં અવનિથી મંદિર ઊંચે રહ્યાં;
આવું છું જિનદેવ ! તોય શરણે ઊર્મિવિમાને ઊડી,
વંદું છું વીતરાગ ! આપ ચરણે અર્ઘ્યો ધરી અંગનાં. ૧

સર્વે સાધુજનો વહે નદ બની એ સિન્ધુ આપ પ્રતિ,
હું બિન્દુ બની એમના વહનમાં ભેળાઉં ભાવે નમી;
રાખીને નિજ દૃષ્ટિને નિજપ્રતિ[1] ટાળી વિભાવો બધા,
સંભારું મમ સાધુના ત્રુટી હવે હો સૂક્ષ્મ કે સ્થૂળ વા. ૨

અનુષ્ટુપ

જ્ઞાન દર્શન, ચારિત્ર્ય, ત્રિપુટી નિજ ભાવની;
સ્વચ્છ એ આરસી મારી, ડાઘા લૂછી [2]પ્રતિક્રમું. ૩

---

૧ ...ંતરાત્મા તરફ. ૨ એ આરસી પ્રતિ—અર્થાત સચ્ચિદાનંદ ... જઉં છું.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ૮

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ૯

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ૧૦

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ૧૧

[illegible]
[illegible]

[illegible]

ને સ્થાવરો[1] ચેતન યુક્ત વિશ્વનાં, ૧૬
[2]વિવેક ને ત્યાં ઉપયોગ શીખવે.

પે'લા અહો આ અણુવ્રતમાં ભારી,
છે વિશ્વબંધુત્વ તણી વિચારણા;
એ આદર્યું મેં જિનદેવ ભાવથી. ૧૭
ભૂલ્યો પ્રભુ તોય હું મૂઢ સ્વાર્થથી.

હિંસા થઈ તે ફરીને હું ચિંતવું,
ને એ અહિંસાવ્રતને સમાચરું;
રાખી હવે સંયમ [3]પ્રેમ ચિત્તમાં, ૧૮
કરું ક્રિયા હું સઘળી વિવેકથી.

બીજા વ્રતે સત્ય તણું માહાત્મ્ય છે,
જેથી અહિંસા વ્રત શોભતું ખરે;
મૃષા અહિંસા કદીયે મળે નહિ, ૧૯
સત્યે અહિંસા વહુતી સખી બની.

ન્યાયાલયે[4] કુટ વિચાર લેખથી,
કુતૂહલે કે ભય લોભ ક્રોધથી;

---

૧ પૃથ્વી, વાયુ, પાણી, અગ્નિ ને વનસ્પતિનો સજીવ કાયપિંડ. ૨ વિવેક એટલે સત્યાસત્યનું પૃથક્કરણ ને ઉપયોગ એટલે સત્ય પ્રતિ ગમન. ૩ સંયમલક્ષીપણાથી જ આચરણમાં અહિંસા ઊતરે છે ને ટકે છે માટે. ૪ ન્યાયમંદિરમાં ખરા-ખોટા વિચાર લેખાદિથી.

રચનારી મર્યાદિત બ્રહ્મચારી,
ગૃહસ્થ કે સાધક બ્રહ્મચારી;
જો બ્રહ્મચારી વૃત્તિ કામચારી,
તો બ્રહ્મચારી નહિ બ્રહ્મચારી. ૨૫ અ.

ને પાંચમું બાહ્ય પરિગ્રહોની,
આસક્તિથી સજ્જનને નિવારે;
જે વાસના[૩] ખેંચતી લાલસા તે,
તૃષ્ણા તથા લોભ વળી શમાવે. ૨૬

પાંચે વ્રતોમાં ત્રુટીઓ થઈ જે,
વ્યાપાર વૃત્તિ અથવા રૂઢિથી;
વાણી તથા કર્મ મને કરીને,
તે ચિત્તથી દૂર કરું હવે હું. ૨૭

વેદે છે, તે સાધકની સંસ્કારગ્રંથિ પડી જવાથી ક્રિયાથી તે સાધક છૂટી શકતો નથી. ઊલટો વધુ બંધાય છે. વારંવાર વિભાવ તરફનું વૃત્તિનું વહન એ કારણે થાય છે. આવી અશુદ્ધિ તે પ્રારબ્ધજન્ય નહિ, પણ ક્રિયમાણની જાણવી. ક્રિયમાણની અશુદ્ધિ ભોગવી લેવાથી શુદ્ધિ થતી નથી. આવી સ્થિતિવાળા સાધક માટે તે તે વસ્તુના ભોગને બદલે ત્યાગ એ જ કામના નિવારવાનો રાજમાર્ગ થઈ પડે છે.

૩ કામનાની બે બાજુ.

આર્યાની

[illegible]

[illegible] ગુણગણ કંઈ તો પાંડવ [illegible],
[illegible] ૧૧૩ [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] કે [illegible] આનંદથી. ૨૯
[illegible] [illegible] કુંવ ને આપણે

શિખરિણી

[illegible] [illegible] [illegible] નિત્ય કરીને [illegible],
વિદ્યાની [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] પ્રતિ [illegible] [illegible] કે [illegible] પ્રતિકૂળ. ૩૦
[illegible] [illegible] [illegible] ગુણગણ નિત્ય કું
[illegible] ને [illegible] [illegible],
[illegible] કે [illegible] પાન કર્યું;
[illegible]

---

૧ વિદ્યાની [illegible] [illegible] ગૌણ હેતુઓ તો ઘણા [illegible]
પરંતુ પરમ હેતુ તો એ જ છે કે, માનવી જ્યાં જન્મ્યો હોય [illegible]
જ [illegible] આપનો [illegible] ભોગવવાં રહ્યાં! અન્ય [illegible]
[illegible] [illegible] માનવીઓનાદિના [illegible] ગૂંથી લેવાનો [illegible]
જનો બીજા [illegible] [illegible] અને [illegible] કે [illegible]
[illegible] [illegible] રહ્યો છે અને [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] છે.

ઘણું ગણેલો રિપુ છે પ્રમાદ,
નિદ્રા ક્રમાં નિર્બળતાદિ છે જે;
તે બાજુથી ચિત્ત સદાય વારે,
સંસારના બંધ નિમિત્ત થાશે. ૩૪

નિવૃત્તિમાં ચિત્ત વિકલ્પવાળું,
વધુ વધારે ભય રાગ દ્વેષ;
તેથી પ્રભુ હે! તુજ ભક્તિ યોગે,
સંકલ્પ સાચું સઘળું જ યાચું. ૩૫

સાધુજનોમાં તુજ ભાવ રોપી,
બનું સદા શિષ્ય શિશુ[1] બનીને;
સેવા અને ભક્તિ સમર્પણાથી[2]
અસંગ રંગે તુજ અંગ રંગું. ૩૬

સૌ સજ્જનોના ગુણ દે પ્રમોદું,
અસાધુભાવે રહું તટસ્થ;
વિરોધ વૃત્તિ કૃતિ કે વિચારે,[3]
સર્વત્ર મૈત્રી અનુકંપભાવે. ૩૭

મૃત્યુ તથા જીવનમાં સમત્વ,
નિન્દા પ્રશંસા અપમાન માને;

ગાઢ, તીવ્ર, જટિલ.

૧ બાળક. ૨ તન, મન ને સાધનોપયોગી પદાર્થની અર્પણા
૩ વિરોધી વિચાર, વિરોધી ભાવના અને વિરોધ કર્મથી.

પ્રલોભનો સાંકટમાં ચહેલું[4]
એ સ્વત્વને આજ ફરી સ્મરું છું.

કાયાથી કાયાના દોષો, વાચાથી વાક્યના
મનથી મનના ટાળું, વ્રતના અતિચ.

સમિતિ પાંચ ને ગુપ્તિ, ત્રણ એ આ
માતૃરૂપે[5] ફરી ધારી, સમ્યગ દષ્ટિ

ભાવના

લોકે રહ્યાં આસ્રવ સ્થાન
સમ્યક્ત્વીમાં સંવર રૂપ
પ્રજ્ઞપ્ત[6] એ કેવલિધર્મ
આરાધવા વીર્ય વહું

---

૪ વ્રત પ્રતિજ્ઞા કાળે ફળસ્વરૂપે જે
વાતને ફરી તાજી કરું છું. ૫ માતા
ભાવે દેખે છે તથા રૂપે. ૬ દર્શાવેલ-
સાર-અજોડ તત્ત્વ.

*તે ભૂમિકા પામ્યા પછી જીવને
લાગતાં નથી. એનું રહસ્ય એ છે કે
જીવાત્માઓ-પાપકર્મની ક્રિયા કરતા જ ન
નિગૂઢ તથા નિબિડ મૂઢસ્વાર્થ છે તે
સ્વયં વિરમી જાય છે. એટલે જ તેઓ જે
સ્વ અને પર ઉભયનું એકાંત હિત સમાયેલું
શ્રેયનો માર્ગ છે, એમાં વ્યક્તિ અને વિશ્વ
રાતે સમાયેલું છે.

સૌ ઓઘસંજ્ઞા[1] અળગી કરીને,
ને લોકસંજ્ઞા[2] સઘળી તરીને;
પ્રમાદ ક્ષીણ ઉપયોગ યોગે,
શમાવું પે'લા ચિત્તવૃત્તિવેગ. ૪૨

થતાં પ્રભુજી! ક્રિયમાણ શુદ્ધ,
ને શીઘ્ર પ્રારબ્ધપડો વિંખાશે;
વંટોળમાં જો મુજ નાવ ડોલે,
તો આપજો આપ જ એક ટેકો. ૪૩

નિર્ગ્રંથતા આંતર બાહ્ય સાધી,
નિર્લેપ થઈ બંધન સર્વ ટાળી;
પામી પ્રભુ! કેવળ જ્ઞાન પૂર્ણ,
ધ્યેયાકૃતિ[3] રૂપ બનું અનંત. ૪૪

અચલ અક્ષર[4] ધામ નિરામયઅ[5]
શિવઅ સનાતન[6] સ્થાન સુનિર્ભય;

સહજ સંવર થયા પછી પ્રારબ્ધોદય વિના કર્મબંધનોનાં
તો તરફ ચિત્તવૃત્તિ પ્રેરાતી જ નથી, અને જ્યારે જ્યારે પ્રેરાય
ક્રિયમાણ સંબંધી તપશ્ચરણથી વૃત્તિની શુદ્ધિ કરી તે જીવાત્મા
ર્ણ સમર્થ બની રહે છે, પછી પતનક્રિયા કે પતનદશાનાં દર્શન
થતાં.

1 અવિચારી અંધઅનુકરણ. 2 એકાંતિક કામના, લૌકિક કામના.
4 અવિનશ્વર. 5અ આરોગ્યપૂર્ણ. 5બ કલ્યાણકર.

જો [illegible] [illegible] [illegible],
તે [illegible] [illegible] [illegible]
અગાધ [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible]. ૪૨

ધન્ય [illegible]! [illegible] [illegible].
તે [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ૪૩

નિરંજન [illegible] [illegible] જ્ઞાની,
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] પ્રભુ! [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ૪૪

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:

[illegible] [illegible].

— [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

અપુનરા[1] વૃત્તિ યુક્ત દશા જ એ;
પરમ મુક્તિ સુબોધી[2] બીજે ફળે. ૪૫

બોધી બીજયા-૦-ચા

મંદાક્રાન્તા

પાપો મારાં, તમ ચરણમાં, મેં કર્યાં છેક ખુલ્લાં,
આપી બોધી, બીજ પ્રભુ[3] હવે, આપ ટાળો[4] ઉપાધિ;
જ્યાં જ્યાં હોવા, તમ ગુણનિધિ, અંશ વહેતા જ વિશ્વે,
યાચું સૌને, મમ હૃદયમાં, આપનો વાસ હોજો. ૪૬

શિખરિણી

સદા અંગો મારાં, સકળ વહજો આપ ચરણે,
અને કર્મો મારાં, સકળ વહજો, સર્વ હિતમાં;
પ્રીતિ ક્ષાન્તિ[5]શાન્તિ, સરળ શુચિને[6]સત્યમય આ,
ટકે દૈવી ભાવો, સતત ભવ પર્યંત મુજમાં. ૪૭

---

૧ અનાદિ. ૧ જ્યાંથી પુનઃ સંસારભ્રમણ નથી એવી સ્વભાવસ્થિત દશા વર્તે છે. ૨ તે પરમ મુક્તિ ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વથી ત્રણ કે ચાર ભવે નિશ્ચયે મળે છે. ૩ ક્ષાયિક સમકિત. ૪ ઉપાધિ ટાળો અર્થાત્ સમાધિ આપો. પરમાત્મા પાસે યાચવું અને પોતાના સ્વભાવ તરફ વળવું એ બન્ને એક જ છે. ને એ ઉચ્ચ દશાનું બીજ ક્ષાયિક-સમકિત (જૈનદષ્ટિ) છે. ૫ ક્ષમા, ૬ પવિત્ર. ૫ કાયમ-યાવત જન્મમરણરૂપ સંસાર હો ત્યાં લગી, નિરંતર.

૭૧

ક્ષમાપના

હવે સૌ પ્રાણીઓને હું,
ખમાવું સર્વથા ખમું;
સુધા અર્હતની પીવા,
વેર ઝેર બધાં વમું.

દ્રવ્ય પ્રતિક્રમણ તથા ભાવ પ્રતિક્રમણ

તોટક

અપકૃત્ય તણા પથથી વળવું,
વળી સત્ય તણા પથમાં પડવું;
થયું દ્રવ્ય વિશુદ્ધ પડિક્કમણું,
વળી ભાવ થકી પણ પૂર્ણ થજો. ૧

અર્હંત છો મંગલ રૂપ આપ,
સિદ્ધો તથા સાધક સાધુધર્મ;
સત્શાસ્ત્ર સૌ મંગલ મંગલોમાં,
સત્યે ભર્યું જીવન માંગલિક. ૨

---

૧ અસત્ય તરફ ખેંચાણ છે ત્યાં પ્રતિક્રમણ છે અર્થાત્ પાછા ફરવાપણું છે, પણ સત્યમયતા છે, ત્યાં જ અપ્રતિક્રમણ છે. એ અપ્રતિક્રમણીય સહજ દશા પામવા માટે જ પ્રતિક્રમણ છે. સર્વથા ભાવ પ્રતિક્રમણ ઓધી બીજ પછી સુલભ છે, કારણ કે ત્યાં તે દશામાં સંવર સહજ છે. પણ એ દશા ન હોય ત્યાં લગી દ્રવ્ય પ્રતિક્રમણ ગણાય!

અપુનરા[1] વૃત્તિ સ્વરૂપ દશા જ જો:
પરમ મુક્તિ[2] ક્ષાયિકી બીજે ફળે. ૪૫

બોધી બીજ્યા-૦-ગા

મંદાક્રાન્તા

પાપો મારાં, તમ ચરણમાં. મેં કર્યાં છેક ખુલ્લાં,
આપી બોધી, બીજ પ્રભુ[3] હવે, આપ ટાળો[4] ઉપાધિ;
જ્યાં જ્યાં હોવા, તમ ગુણનિધિ, અંશ વહેતા જ વિશ્વે,
યાચું સૌને, મમ હૃદયમાં, આપનો વાસ હોજો. ૪૬

શિખરિણી

સદા અંગો મારાં, સકળ વહજો આપ ચરણે,
અને કર્મો મારાં, સકળ વહજો, સર્વ હિતમાં;
પ્રીતિ ક્ષાન્તિ[5] શાન્તિ, સરળ શુચિને[6] સત્યમય આ,
ટકે દૈવી ભાવો, સતત ભવ પર્યંત મુજમાં. ૪૭

---

૧ અનાદિ. ૧ જ્યાંથી પુનઃ સંસારભ્રમણ નથી એવી સ્વભાવસ્થિત દશા વર્તે છે. ૨ તે પરમ મુક્તિ ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વથી ત્રણ કે ચાર ભવે નિશ્ચયે મળે છે. ૩ ક્ષાયિક સમકિત. ૪ ઉપાધિ ટાળો અર્થાત્ સમાધિ આપો. પરમાત્મા પાસે યાચવું અને પોતાના સ્વભાવ તરફ વળવું એ બન્ને એક જ છે. ને એ ઉચ્ચ દશાનું બીજ ક્ષાયિક-સમકિત (જૈનદષ્ટિ) છે. ૫ ક્ષમા, ૬ પવિત્ર. ૫ કાયમ-યાવત જન્મમરણરૂપ સંસાર હો ત્યાં લગી, નિરંતર.

હવે સૌ પ્રાણીઓને હું,
ખમાવું સર્વથા ખમું;
સુધા અદ્વૈતની પીવા,
વૈર ઝેર બધાં વમું.

દ્રવ્ય પ્રતિક્રમણ તથા ભાવ પ્રતિક્રમણ

તોટક

અપકૃત્ય તણા પથથી વળવું,
વળી સત્ય તણા પથમાં પડવું;
થયું દ્રવ્ય વિશુદ્ધ પડિક્કમણું,
વળી ભાવ થકી પણ પૂર્ણ થજો. ૧

અર્હંત છો મંગલ રૂપ આપ,
સિદ્ધો તથા સાધક સાધુધર્મ;
સત્શાસ્ત્ર સૌ મંગલ મંગલોમાં,
સત્યે ભર્યું જીવન માંગલિક. ૨

---

૧ અસત્ય તરફ ખેંચાણ છે ત્યાં પ્રતિક્રમણ છે અર્થાત્ પાછા ફરવાપણું છે, પણ સત્યમયતા છે, ત્યાં જ અપ્રતિક્રમણ છે. એ અપ્રતિક્રમણીય સહજ દશા પામવા માટે જ પ્રતિક્રમણ છે. સર્વથા ભાવ પ્રતિક્રમણ એથી બીજ પછી સુલભ છે, કારણ કે ત્યાં તે દશામાં સંવર સહજ છે. પણ એ દશા ન હોય ત્યાં લગી દ્રવ્ય પ્રતિક્રમણ ગણાય !

પતિત પાવન

(અનુષ્ટુપ)

આદ્યશક્તિ પરમશક્તિ, બ્રહ્મા વિષ્ણુ મહેશ્વર,
રામ કૃષ્ણ કહે કોઈ, બુદ્ધ, અર્હન્ત ઈશ્વર. ૧

પીર, શાસ્તા, ઈસુ ખ્રિસ્ત ને મહમ્મદ, નાનક,
શંકર, સહજાનંદ નામ લે કૈંક પૂજતા. ૨

નમું શિર, પડું પાય તુંને વંદું લળી લળી,
દેહ, મન, મતિ, પ્રાણ, સમર્પું શુદ્ધ ભાવથી. ૩

ગુણાભિવ્યંજક પ્રાર્થના

(સન્તતિ-કા)

હે દિવ્યપુંજ ! તુજ તેજ હીણો બનું જ્યાં,
ત્યાં તો તિમિરપડદા મુજ આંખ આડા;
આવી અનર્થપથમાં પડતાં ડસાવે,
લીલાં પ્રલોભન મુને દઈને ફસાવે. ૪

હું તો !! મૂર્ખ !! નવ લેશ વિવેક જાણું,
હું આશ રાગ મુજને ન વિચાર આણું;
[illegible] ખબર અંધતણા સહારા,
[illegible] કહું તે જ હવાલ મારા. ૫

અભક્ષ્ય આ ભક્ષ્ય ગણ્યું ન જ્ઞાન,
અપથ્ય કે પથ્ય ન શુદ્ધ સાન;
ભાંગી પ્રતિજ્ઞા લઈ પ્રાણપ્યારી,
કીધી બૂરી આ રસનાની યારી. ૨૦

અર્થોર્જના કાજ કર્યા પ્રપંચ,
અધર્મની ભીતિ ન રાખી રંચ;
જુગારખોરી શઠતા કુસંગ,
જ્યારે ન પામ્યો ધનના પ્રસંગ. ૨૧

મિત્રો તણી સ્નેહ સુધા સુકાવી,
ઋણી બની મૂડી બધી ગુમાવી;
રોતાં કરાવી સ્વજનો સુસાથી,
વિડંબના ગાંઠ કુટુંબ બાંધી ૨૨

સમાજ ને દેશ તણાં ઋણોથી,
ભરેલ આ દેહની પૂર્ણ પોથી;
ભણી ભુલાઈ શ્રમજીવિતાની,
રે ! મૂઢસ્વાર્થે ગઇ જિંદગાની. ૨૩

અધર્મને ધર્મ બનાવી બેઠો,
અસત્યને સત્ય મનાવી બેઠો;
હરામહાડે શ્રમ તુચ્છ માની,
વિકલ્પ દોટો કરી ઝાંઝવાની. ૨૪

આ નીચ આ ઉચ્ચ સવર્ણ-ધર્મે,
અસ્પૃશ્ય આ સ્પૃશ્ય નિષેધ કર્મે;

વા'લા! વેગે વિષમ પથમાં ક્લાન્ત હું ભાળ લેજે,
હરે હો તો દિલ ધરી દયા દિવ્યચક્ષુ જ દેજે;
તું સંસારે ઉદધિ તરવા નાવડી એક મારી,
થાકેલાને વિકટ રણમાં છાંયડી એક તારી. ૩૬

ફાંકો રાખી મહદ વિણુ હું ગર્વ ટોચે ચડેલો,
લૂલી કાયા ફૂલી ગઈ છતાં ઓઘમાં તું ઉભેલો;
અંધી આંખે નવનજરથી નાથનું નૂર જોયું,
એ પસ્તાવે મમ ઉર બળે હાથથી હીર ખોયું. ૩૭

દોષો ભૂલી વિભુવર! હવે વા'લથી ગોદ લેજે,
પૂર્વાધ્યાસો યદિ હજુ નડે! જ્ઞાન ઉદ્યોત દેજે;
જેથી દ્વેષ-પ્રમદ ભય-આસક્તિ-આવેશ ભાગે,
શાન્તિપ્રેમી સરસ-સમતા દિવ્ય આનંદ જાગે. ૩૮

અંતિમ સત્ય

(માલિની)

ત્રિભુવનપતિ! તું હું જો સ્વરૂપે અભિન્ન!
નિજની નિકટ પ્રાયશ્ચિત્ત ને પ્રાર્થના શાં?
મન પવન ઝપાટે ભાસતી વિસ્મૃતિમાં,
સ્વપરિણુતિ જગાવા, ગાઉં ગાથા પ્રસન્ન!!

ૐ શાન્તિઃ

આપણાં પ્રકાશનો

લે : સંતબાલ

જૈન દૃષ્ટિએ ગીતા દર્શન ભા. ૧-૨
આદર્શ ગૃહસ્થાશ્રમ (નવી આવૃત્તિ)
માનવતાનું મીઠું જગત ભા. ૧-૨
" " " ભા. ૩
ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર
આચારાંગ સૂત્ર
દશવૈકાલિક સૂત્ર
નારીને ચરણે
ગામડાનું હૃદય
અભિનવ રામાયણ
વાત્સલ્ય મંજરી
અનંતની આરાધના
સાધક સહચરી
સાધુતાનું જીવન દર્શન
સ્મરણ શક્તિ

લેખક : નવલભાઈ શા

શોધ
નિર્માણ
સૂતેલો ખંડ જાગે છે
બાપુ "
મર્તાના દેવાં
સાથીઓ
સાધુતાની પગદંડી
શુદ્ધિ પ્રયોગ
સમજ